

Lecsúszás: a szocializmus mintaországából sereghajtók

A Hvg ábrája szerint (2025. jún. 5.) a kelet-európai EU-tagországok egy főre jutó, vásárlóerőparitáson számolt GDP-jét tekintve változatlanul Csehország áll az első helyen és Litvánia, Észtország, Lengyelország és Románia követik a sorban. Magyarország – Horvátország után – a 7. a tizes listán, utána már csak Szlovákia, Lettország és Bulgária következik. Vajon hogyan lettünk a szocializmus mintaországából sereghajtók? Van-e ebben szerepe az Orbán-korszaknak?

A Kádár-kori Magyarország a szocializmus mintaországa volt: nálunk nem volt hiány, a fogyasztói keresletet többnyire sikerült kielégíteni, a nagyvállalatok hatalmas szériában a szovjet piacra termeltek, a mezőgazdaság és az élelmiszeripar virágzott. Úgy tűnt, hogy a piaci szocializmus rendszere, a központi tervfeladatokat közvetett gazdasági eszközökkel megvalósító új mechanizmus sikeres gazdaságot hozott létre.

A rendszerváltás utáni lecsúszás fő okai a következők voltak:

Először is, a hatalmas külső eladósodás. Nagyvállalataink a Kádár-rendszerben úgy termeltek a szovjet exportra, hogy az ahhoz szükséges fejlett technológiát, gépeket, anyagokat Nyugatról importálták. Amikor a Szovjetunió összeomlott, és fizetési nehézségei jelentkeztek, ezt nem tudtuk áthidalni, hogy a kivitel megmaradjon, sem az exportot Nyugatra átírányítani. (Ma már nincs Csepel Művek, Tungsram, Magyar Vagon- és Gépgyár, stb.) A külső adósság törlesztése érdekében a nemzeti vagyont jelentős részét privatizálni kellett – melynek egy részét aztán az Orbán-kormány sikeresen visszavásárolta.

A jól működő, a tsz-ek, állami gazdaságok és háztájik együttműködésén alapuló mezőgazdaság a privatizáció áldozata lett. Jelentős élelmiszer-ellátási gondjaink vannak és az élelmiszerkereskedelem monopolizált – ezt jelzi, hogy az orosz-ukrán háború kitörése következtében felcsapó infláció Európában nálunk lett a legmagasabb.

Miközben Csehszlovákiában a gazdaság egészen a rendszerváltásig megmaradt a kommunista tervgazdálkodás keretei között, azt követően mégis a cseh gazdaság vált a legsikeresebbé. Ezt az összefüggés magyarázza, miszerint egy ország, egy gazdaság hosszútávú teljesítményét elsősorban munkaerejének képzettsége határozza meg. Márpedig a cseh ipar a Monarchia legfejlettebb ipara volt, a két világháború között is megőrizte fejlettségét, és a tervutasításos rendszer sem tudta lerontani a cseh munkaerő magas szintű kvalifikáltságát...

Románia jó helyezését nem sikeres gazdaságpolitikájának köszönheti, hanem nagy tömegű kivándoroltjai hazautalásainak.

Buda, 2025. június

A téma részletesebb kifejtése iránt érdeklődő olvasó szíves figyelmébe ajánlom:

Rendszerváltás, útkeresés, rálelés? - A Valóság által kiírt, "30 éve szabadon" c. pályázaton díjnyertes tanulmányomat

 [Rendszerváltás - útkeresés - rálelés.pdf](#)